

lem kauzalnog izvođenja. Što utječe na demokratsku stabilnost, kako i na koji način, objašnjeno je shematski; shematski je prikazan utjecaj kompetencije, korisna stanja, te utjecaj socijalizacije i propagande na izvođenje demokratskog sistema; objašnjene su korisne vrijednosti demokratskog sistema, podrška demokratskom sistemu i održanje demokratskog sistema.

Poglavlje »Ekonomska teorija i demokracija« daje opsežan pregled demokracije u dvopartijskim i višepartijskim sistemima, a osnovne su koncepcije Dowsona.

»Testiranje teorije o demokraciji« izloženo je u šestoj i sedmoj glavi Barryjeve knjige. Dajući navedene dijelove u poglavljima, intencija je autora bila dati verifikaciju prije iznesenih mišljenja, definicija i teorije u cjelini. Iznoseći ciljeve političkih partija, efekte partijske kompetencije, dajući neka sociološka objašnjenja dok traži opravdanja za demokraciju Brian M. Barry ispituje i provjerava.

U posljednjoj glavi u »Zaključku«, izložene su koncepcije »teorije«, koja je i bila predmetom raspravljajnja, ali i koncepcije »sistema« i »ekvilibruma«. Posljednje poglavlje ove glave rezervirano je za ukazivanje na postojanje nekih, ipak, osnovnih veza između dva pristupa, koja su izložena u uvodnoj glavi knjige »Sociolozi, ekonomisti i demokracija«.

Zaključci koje Brian navodi vrlo su uopćeni, ali analize i popularan stil izlaganja čine knjigu vrlo privlačnom. Knjiga je zanimljiva promatra li se s aspekta bilo sociološkog, bilo ekonomskog, a isto tako politološkog, a kako tretira probleme moderne sociologije bila bi dobar priručnik svakom sociologu.

Marija Paštar

INDUSTRIJSKA SOCIOLOGIJA

Naše teme 1971, Zagreb

Današnja sociološka literatura u Jugoslaviji ne može se pohvaliti velikim brojem domaćih djela iz područja sociologije rada. Upravo zato je ova knjiga čitaocima socioloških djela dobro došla.

Djelo u stvari predstavlja zbornik petnaest radova koji nisu posve nepoznati čitalačkoj publici. Skupina autora: Josip Županov, Veljko Rus, Janez Jerovšek, Stane Možina, Josip Obradović i Živan Tanić, uglavnom na temelju istraživanja

i empirijskih podataka, na vrlo zanimljiv način obrađuje najvažnije teme industrijske sociologije, između kojih dominiraju one o distribuciji vlasti, moći i utjecaja u okviru radne organizacije našeg samoupravnog socijalističkog društva. Posebna vrijednost i zanimljivost ove knjige je u komparaciji s podacima i literaturom inozemnih autora, prvenstveno američkih. Na žalost autori nisu bili u mogućnosti koristiti iskustva drugih socijalističkih zemalja iz razloga što njih ni nema, tako da postoji opravdanje što koriste gotovo posve isključivo iskustva jedne od najrazvijenijih socioloških škola iz područja industrijske sociologije.

Josip Županov pojavljuje se sa 4 napisa od kojih je možda najzanimljiviji tekst u kojem autor tretira fenomen samoupravljanja i društvene moći u radnoj organizaciji. U tom napisu autor (uglavnom na temelju empirijskih podataka) pokazuje da su institucionalizirana i stvarna struktura moći u našim radnim organizacijama u disproporciji, da se one u priličnoj mjeri razlikuju.

Janez Jerovšek javlja se sa 3 samostalna napisa u kojima izlaže; o fenomenu strukture utjecaja i odgovornosti u radnoj organizaciji; o konfliktima u radnoj organizaciji, te o utjecaju okoline na strukturu radne organizacije. Napis o strukturi utjecaja i odgovornosti u radnoj organizaciji predstavlja dio istraživanja, što su ga preveli S. Možina i autor pod naslovom »Determinante koje utječu na djelotvornost rukovodstva u radnoj organizaciji«. U tom napisu autor konstatira da naše radne organizacije imaju dualističku strukturu (hijerarhijsku i samoupravnu) te postavlja pitanje kako radna organizacija sa dvije strukture djeluje u praksi. U svom daljnjem izlaganju daje vrlo interesantne podatke o tom fenomenu.

U napisu o konfliktima autor počinje od analize izvora konflikta u radnoj organizaciji, prelazeći na prilično detaljnu analizu konflikata između radnika i rukovodioca te stručnjaka i rukovodioca.

U tekstu kojim izlaže temu o utjecaju elemenata okoline na strukturu radne organizacije, autor polazi od određenja vanjskih činilaca tj. tehnologije, tržišta, pravno-političkog sistema i ekonomske politike vlade i njihova različitog utjecaja na različite radne organizacije. Autor smatra da sposobnost za adaptaciju na vanjske činioce, od kojih najviše ovise, jest jedan od uvjeta opstanka radnih organizacija. U koautorstvu sa S. Možinom, J. Jerovšek bavi se također i samoupra-

vljanjem sa gledišta efikasnosti i demokracije, gdje uglavnom analizira radne organizacije što djeluju na osnovu participativnog socijalnog sistema i one što djeluju na osnovu autokratskog socijalnog sistema.

Veljko Rus javlja se sa 3 napisa u kojima izlaže o sociološkim aspektima odgovornosti rukovodioca, sistemima komuniciranja te praksi rukovođenja i strukturi moći u radnim organizacijama. U prvom tekstu autor daje analizu kako atraktivnih i repulzivnih činilaca položaja rukovodioca, tako i analizu motiva radnika intelektualnih zanimanja s obzirom na prihvaćanje odnosno neprihvaćanje rukovodećeg položaja. Autor iznosi vrlo interesantnu i pomalo simptomatičnu konkluziju iz koje se nazire da su u radnika intelektualnih zanimanja repulzivni motivi naglašeni i primarniji s obzirom na atraktivne kad se radi o sudjelovanju na radnim mjestima rukovodioca. U »dilemi« izbora intelektualac se radije opredjeljuje za rad koji je u domeni njegovih stručnih znanja.

Uz koautorstvo sa J. Jerovšekom, Stane Možina javlja se i sa dva samostalna rada od kojih jedan predstavlja istraživanje o očekivanju i zadovoljstvu poslom rukovodećih kadrova, a drugi govori o mijenjaju suvremene organizacije, gdje određuje cilj, organizacijsku kulturu i interakciju kao osnovne preduvjete mijenjanja i uspješne poslovnosti radne organizacije.

Josip Obradović sa psihosociološkog aspekta tretira fenomen odnosa radnika prema radu, te tehničke razine proizvodnje. Između ostalog, autor promatra zadovoljstvo radnika radom na tri različite razine proizvodnje; na zanatskoj, mehaniziranoj i automatiziranoj, te na osnovu vrlo preciznih empirijskih mjera iznosi vrlo interesantne rezultate, ostavljajući otvoreno pitanje automatizacije i humanizacije, pledirajući za što većim brojem istraživanja na temelju kojih bi se mogli donijeti decidirani zaključci o odnosu tehničkog nivoa proizvodnje, participacije i mogućnosti humanizacije rada.

Živan Tanić objavljuje napis o tradiciji i industrijalizaciji u kojem iznosi stav da uvriježeno stanovište o inhibitornom djelovanju tradicionalnog kulturnog naslijeđa nije uvijek opravdano. Smatra da u tom tradicionalnom kulturnom naslijeđu ima obilje humanih pretpostavki i vrednota, koje bi, štoviše, bilo racionalno iskoristiti za bolje razvijanje vrednota industrijskog i socijalističkog društva.

Valja napomenuti da je knjiga prvenstveno namijenjena studentima društvenih znanosti, ali se ne smije apstrahirati ni to da je ona nadasve dobro došla mladim sociolozima, psiholozima, politolozima, kojima u svakodnevnom radu može i treba služiti ne samo kao teoretsko polazište nego i kao empirijski poticaj.

I na kraju nešto o naslovu. Smatramo da je naslov možda jedina nesretna strana ove knjige. Čitalac je u prvom kontaktu s knjigom doveden u zabludu misleći da se radi o udžbeniku. Knjiga predstavlja zbornik radova iz područja industrijske sociologije, pa se tako naprosto mogla i zvati; ili, budući da tretira osnovne sociološke fenomene radne organizacije, mogla je napr. imati naziv »Odabrane sociološke teme iz radne organizacije«. Pomalo je čudno da skupina vodećih jugoslavenskih sociologa iz područja sociologije rada nije mogla naći sretniji naslov knjizi inače vrijednoj, kakvih možemo, samo poželjeti što više u sociološkoj literaturi.

Durđa Jureša-Persoglio

Esad Čimić:

DRAMA ATEIZACIJE

(Religija, ateizam i odgoj)

Religija je u našem društvu podosta vremena bila »zabranjena tema«, tako da se malo o njoj govorilo, a još manje pisalo. Razloge takvom stanju pretpostavljam da znamo. I rezultati toga i takvog rada smatram da su nam dobro poznati. Imamo, naime, s jedne strane dobar dio i starih i mladih »zainteresiranih« za religiju i religioznu stvarnost i realnost, a s druge strane imamo vrlo malo ili nemamo nikakvih sredstava, čak ni popularne literature, koja bi na adekvatan i suvremen način objašnjavala neke teme i probleme vezane uz religiju i religioznost i sve ono što uz te probleme nužno ide.

Ovo osobito dolazi do izražaja kada imamo u vidu naše društvo, koje je pravi poligon za društvena istraživanja i razjašnjavanja. U tom kontekstu onda i istraživanja i objašnjavanja religije i religioznosti zauzimaju svoje izuzetno, ali odgovarajuće mjesto.

Jedno takvo istraživanje i teorijsko razmatranje religije i religioznosti na našem tlu predstavlja nam i knjiga Esada